

Analys/Fredrik Svärd

Slutsatser av
Lexbasedomen

Tingsrättsdomen innebär inte grönt ljus för Lexbase eller andra aktörer som publicerar domar. Promenadsegern för Lexbase säger mer om motparternas processföring än om rättsläget, skriver Fredrik Svärd.

Lexbase

[LOGIN](#) [+ REGISTRERA DIG](#)

OFFENTLIGA HANDLINGAR ONLINE

Sveriges största databas med rättslig information om personer och företag

[PERSONER](#)
[ADRESSER](#)
[KARTOR](#)
[FÖRETAG](#)
[LÄKARE](#)

» I torsdags avslutades förhandlingarna i Lexbasemålet. Efter två timmars överläggning meddelade juryn att den nekande besvarat frågorna om huruvida Jonas Häger, sajtens ansvarige utgivare, gjort sig skyldig till förtal. Stockholms tingsrätt ogillade därmed åtalen och publicerade ett kortfattat pressmeddelande. Rapporteringen ledde på sina håll till spekulationer om vad domen kan komma att få för konsekvenser. "Offentlighetsprincipen för domstolshandlingar gäller även när den tillämpas teknikneutralt och på modernt sätt", skrev exempelvis Avpixlat, som också spekulerade i att domen kunde ha relevans för "skyddslings sajten" MigiLeaks.

Men vilka växlar går det egentligen att dra på utfallet? Juryn motiverar inte hur den resonerat, men för oss som följde förhandlingarna på plats kom domslutet inte som någon överraskning. Inte för att rättsläget var glasklart, utan för att målsägandena inte presenterade någon bevisning.

Torgny Jönsson, som bland annat dömts till fängelse för grova bedrägerier, har tillsammans med en man som dömts för fortkörning yrkat att Jonas Häger, ansvarig utgivare för Lexbase, ska dömas till fängelse för grovt förtal. De har också krävt en krona respektive 200 000 kronor i ersättning.

FREDRIK SVÄRD

är medie- och kommunikationsvetare och jurist med inriktning mot IT- och medierätt. Han har tidigare varit chefredaktör för Dagens Juridik och arbetar idag med opinionsbildning vid Diskrimineringsbyrån i Uppsala och Svenska avdelningen av Internationella Juristkommissionen. Han är också verksam som frilansskribent.

**Medie
världen**
Premium

Under förhandlingarna hördes Torgny Jönsson via videolänk från Malmö. Den andra målsäganden valde att inte infinna sig. Mannen drog tillbaka sitt ersättningsanspråk, men höll via sitt ombud fast vid att Häger skulle dömas till fängelse. Försvaret valde efter överläggning att inte framföra några invändningar mot att låta förhandlingarna fortsätta enligt plan.

Argument och motargument:

Männens domar har, liksom omkring 200 000 andra domar, publicerats på lexbase.se. Vid sökning på personernas namn visas symbolen "B". När musen förs över symbolen visas texten "personen förekommer som tilltalad i brottmål vilka (!) vanligen avser talan för av åklagare med anledning av misstanke om brott". Betalande användare kan ladda ner domarna i pdf-format. Männen går att hitta via sajtens kartfunktion, där deras adresser är markerade med röda prickar, och även via sajtens sökfunktion. Enligt målsägandena utgör publiceringarna förtal eftersom de är ägnade att utsätta dem för andras missaktning.

Huvudargumenten under förhandlingarna:

Målsägandena: Publiceringen av domarna, utmärkningen med prickar på kartan, och publiceringen av symbolen "B" med förklarande text i anslutning till de dömdas namn utgör förtal.

Lexbase: Pricken på kartan är en av 200 000, chansen att hitta en enskild person genom att klicka sig fram på kartan är med andra ord en på 200 000. Det har inte lagts fram någon bevisning eller hörts några vittnen som styrker att mannen skulle lidit skada. Symbolen "B" innebär inte att personen i fråga gjort sig skyldig till brott.

Målsägandena: Publiceringarna har lett till skada för anhöriga. Folk har undrat vad som döljer sig bakom symbolen "B". En av männen uppger att han kallats till ett bankmöte för att förklara sig, den andre att hans barn fått utstå kommentarer om pappans brottslighet.

Lexbase: Allt är obestyrt. Det är målsägandena själva som påstår detta, inga vittnen har hörts.

Målsägandena: Eftersom publiceringarna fått stor spridning är brotten att betrakta som grova.

Lexbase: Det har inte lagts fram någon bevisning eller hörts några vittnen som styrker spridningen av uppgifterna. Företagets statistik visar att domarna laddats ner en respektive tre gånger. Det är tänkbart att det är målsägandena själva som ligger bakom nedladdningarna.

Målsägandena: Lexbase behandlar alla brott lika. En fartförseelse blir ett livstidsstraff på grund av Lexbase. Detta slår särskilt mot unga och utlandsfödda, som är överrepresenterade i brottsstatistiken och som nu får svårt att få jobb och bostäder.

Lexbase: Lexbase speglar bara information som är offentlig och tillgänglig för var och en.

Detta är Lexbase

Lexbase beskriver sig som "Sveriges största databas med rättslig information om personer och företag". Databasen innehåller omkring 200 000 domar i fulltext, tillgång till en dom i pdf-format kostar 79 kronor. Någon redigering eller anonymisering av domarna sker inte. Lexbase har nyligen gjort det möjligt att söka efter prickade läkare och tandläkare.

Gratisanvändare kan söka på personnamn och få reda på om personer förekommer i brott- eller tvistemål. Sökfunktionen omfattar dock inte vittnen, brottsoffer eller personer under 18 år. I skrivande stund har drygt 12 miljoner sökningar gjorts.

Lexbase har kritiserats, inte minst för företagets digitala karta med personer som förekommer i domar utmärkta med röda prickar. Bland kritikerna återfinns bland andra Advokatsamfundets generalsekreterare och Datainspektions generaldirektör Kristina Svahn Starrsjö. Lexbase har bemött kritiken vid ett antal seminarier och vid Stiftelsen för rättsinformations årliga konferens i höstas.

Bolaget har också dragit på sig ett stort antal JK-anmälningar. Justitiekanslern beslutade dock nyligen att inte gå vidare med anmälningarna.

Lexbase har utgivningsbevis och omfattas därmed inte av personuppgiftslagen. Jonas Häger är ansvarig utgivare, Magnus Gröndal VD.

1 Person Magnus Gröndal

DOM

I domsrapporten ges utförlig information kring ärendet såsom parter, händelseförlopp samt domstolens prövning avseende ansvar och domslut. Domen erhålls även i sin helhet i PDF-format.

79 SEK

KÖP RAPPORT

En sökning på Lexbase är helt anonym. Person eller företag underrättas ej efter öpnad rapport.

Du kan alltid ta del av dina köpta uppgifter i ditt medlemskonto utan att behöva betala för informationen igen.

Vi sparar inga kortuppgifter eller annan betalningshistorik. Anslutningen är krypterad och inloggningsuppgifterna sparas med extra säkerhet.

Målsägandena: Den som suttit av sitt straff och sonat sitt brott måste kunna gå vidare i livet.

Lexbase: Brottslingar ska kunna få revansch, men det måste ske med öppna kort. Ni vill spela med stängda kort.

Målsägandena: InfoTorg och andra privata aktörer är dyra och riktar sig inte till allmänheten. De är legitima eftersom jurister och journalister har behov av information.

Lexbase: Sajten har professionella användare och inget annat. Det är inte svenskar som kollar om grannen är kriminell, svenskarna är bättre än så.

Målsägandena: Offentlighetsprincipen kom till för att möjliggöra granskning av makten. Det strider mot tryckfrihetsförordningens syfte. Lexbase kan kringgå personuppgiftslagen med hjälp av utgivningsbevis. Vi riskerar att få en ny typ av journalistik om publiceringar av det här slaget blir tillåtna.

Försvaret: Offentlighetsprincipen gäller för alla tänkbara syften. Den som ogillar detta får lobba för ändringar i grundlagen.

Lexbase: Torgny Jönsson är inte förtalbar. Domen finns på andra ställen, exempelvis på torgnyjonsson.com. Jönsson har heller inte gjort någon hemlighet av sin brottslighet.

Målsägandena: Högsta domstolen kom i december 2014 fram till att Jönsson är förtalbar (se spalten).

Målsägandena: Ett tidigare förtal förtar inte det nya förtålet. Dessutom är det Lexbases ansvarige utgivare som ligger bakom torgnyjonsson.com.

Lexbase: Avvisar påståendena.

Målsägandena: Det är inte tillåtet att lyfta upp gamla glömda saker, och att ta ut en dömd som avtjänat sitt straff för samma sak igen.

Lexbase: Det är försvarligt om personen betar sig på ett sådant sätt att det kan finnas risk att den kan begå samma brott igen. Det är ok att varna folk för återfallsförbrytare.

Slutanföranden:

Målsägandena: Lexbase är en skampåle i virtuell form. Fartförseelser blir livstidsstraff. Det är stor skillnad mellan Lexbase och tjänster som InfoTorg, de senare är legitima. Offentlighetsprincipen är till för insyn i det allmänna, inte för att ta reda på om grannen är brottsling.

Lexbase: Det är förvånande att man kommer till förhandling och inte har sin klient med sig. Samtidigt är det inte förvånande – hade verksamheten varit så hemsk som det påstås hade vi haft en lång kö med målsäganden och vittnen här idag. Men det är tomt. Detta är ett gigantiskt magplask. Juryn är den sista utposten mot de som vill inskränka offentlighetsprincipen och yttrandefriheten. Ni har en viktig uppgift.

Kan en återfallsförbrytare förtalas?

I december 2014 dömde en oenig Högsta domstol två studenter för att ha förtalat Jönsson. Studenterna hade i en uppsats om ekonomisk brottslighet pekat ut Jönsson som "maffians bankir" och "en första klassens duperare". Av uppsatsen framgick också bland annat att Torgny Jönsson varit kriminell sedan tidig ålder.

En av frågorna HD hade att ta ställning var om en person som redan är känd som brottsling kan utsättas för andras missaktning genom publicering av uppgifter om brott. Frågan besvarades med följande:

"Det förhållandet att den utpekade har begått annan brottslighet än den som uppgifterna avser, och att hans eller hennes anseende därigenom redan kan ha påverkats i negativ riktning, kan inte annat än undantagsvis inverka på bedömningen när det gäller frågan om missaktning."

Vad säger juridiken?

Offentlighetsprincipen

Offentlighetsprincipen syftar till att främja "ett fritt meningsutbyte och en allsidig upplysning". Det innebär inte att den som begär ut en handling måste ha några särskilda avsikter, rätten att ta del av handlingar gäller oavsett syften.

Personuppgiftslagen

PuL viker för YGL om utgivaren har utgivningsbevis för sajten. PuL innehåller också ett undantag för journalistiska ändamål. Lexbase har utgivningsbevis, därmed gäller alltså inte PuL.

Förtal

Enligt förtalsbestämmelsen döms "den som utpekar någon såsom brottslig eller klandervärd i sitt levnadssätt eller eljest lämnar uppgift som är ägnad att utsätta denne för andras missaktning" för förtal – dock inte om det var försvarligt att lämna uppgiften och den som lämnat den kan visa att uppgiften var sann eller att han eller hon hade skälig grund för den. Är brottet grovt kan påföljden bli böter eller fängelse i upp till två år.

Vad innebär det i praktiken?

■ ■ Det ställs till att börja med inget krav på att den utpekade lidit skada, det räcker med att uppgiftslämnandet typiskt sett leder till skada eller att det finns risk för att den utpekade kan utsättas för missaktning. Skadan är däremot en parameter vid bedömningen av brottets svårighetsgrad.

■ ■ Om försvarlighet sägs i förarbetena att det bör det finnas utrymme för politisk debatt, och att samhällliga, kulturella och vetenskapliga frågor måste få ventileras även om det innebär att någon utsätts för missaktning.

■ ■ Kravet på skälig grund innefattar en undersökningsplikt. Ju allvarigare beskyllning desto större krav på att uppgiftslämnaren försökt ta reda på om uppgiften stämmer. Det är den tilltalade i målet, alltså uppgiftslämnaren, som har bevisbördan för att han eller hon haft skälig grund för uppgiften.

■ ■ Uppgiften ska ha spridits – någon ska med andra ord ha tagit del av informationen. Det räcker att uppgiften kommit till åtminstone en tredje persons kännedom.

■ ■ Uppgiften ska vara ägnad att utsätta den utpekade för andras missaktning. Vid bedömningen beaktas vem den utpekade är och vilka som ingår i persons närstående krets. Det kan vara mer känsligt att peka ut en advokat som brottslig än en yrkeskriminell.

■ ■ Uppgiftslämnaren ska ha haft uppsåt till brottet.

■ ■ Åklagaren har bevisbördan för att brott begåtts. Skulden ska vara ställd utom rimligt tvivel.

"DET ÄR LÄTT FÖR TILL EXEMPEL ARBETSGIVARE OCH HYRESVÄRDAR ATT KOLLA UPP FOLK GENOM SAJTEN. VILKET GÖR ATT DE SOM BLIVIT DÖMDA INTE FÅR DEN CHANSEN ATT KOMMA IN I SAMHÄLLET SOM DE FÖRTJÄNAR"

Rebecca Svart Saarinen på Unga Kris till Sveriges Radio efter det att Lexbase friats i Göteborgs tingsrätt

Inget prejudikat

För att Jonas Häger ska dömas för förtal krävs att målsägandena visar att Lexbase lämnat uppgifter som tagits emot av någon annan än målsägandena själva, och att de varit ägnade att utsätta de utpekade för andras missaktning. Om så skett kan utgivaren gå fri om det var försvarligt att lämna uppgifterna och han kan visa att de var sanna eller att han hade skälig grund för att lämna dem.

Enligt juryn har målsägandena inte förmått styrka att Jonas Häger gjort sig skyldig till förtal. Hur juryn kom fram till sin slutsats vet vi inte, men det är värt att notera att:

- 1) skuld ska ställas utom rimligt tvivel
- 2) målsägandena har bevisbördan
- 3) målsägandena varken lagt fram någon konkret bevisning eller kallat några vittnen
- 4) tingsrättsdomar i princip inte är vägledande för andra domstolar
- 5) den slutsats som kan dras är att juryn inte anser brott styrkt i just det här fallet.

Domslutet innebär inte att verksamheten är juridiskt okontroversiell eller att liknande publiceringar av Lexbase eller andra aktörer inte kan utgöra förtal. Den besvarar inte frågorna om huruvida det utgör förtal att skriva att någon "förekommer i brottmål", om och under vilka omständigheter det kan utgöra förtal att publicera en dom eller om det är "försvarligt" att publicera domar med hänsyn till Lexbase verksamhet.

Detta händer i framtiden

» Målsägandenas ombud har flaggat för att målet kan komma att drivas vidare. En prövning i Högsta domstolen kan bidra till att klargöra rättsläget på området.

» Mediegrundlagskommittén, som bland annat ska analysera om skyddet för den personliga integriteten i databaser (läs: sajter) med utgivningsbevis är tillräckligt och se över den så kallade databasregeln i YGL, ska lägga fram ett förslag senast den 1 september 2016.

» Personuppgiftslagen försvinner när EU:s dataskyddsreform är antagen och de nya reglerna börjat gälla som lag i Sverige. Reglerna ger enskilda rätt att begära att personuppgifter raderas och ställer hårdare krav på de som behandlar personuppgifter.

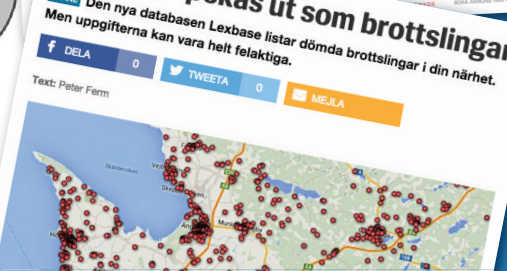

PUBLICERAD: 30 maj 2014

Lexbases ägare söks för delgivning

Polisen i Stockholm söker sajten Lexbases ägare Jonas Häger för delgivning av två enskilda åtal om grovt förtal.

Rekommendera 7 Tweeta 0 8 1 0

Sedan starten i januari 2014 har Lexbase varit föremål för många skrivelser. Bolagets sajt har också utsatts för ett flertal hacker-attacker.

Medie
världen
Premium